

Yaratıcı Drama Yöntemi İle Yapılandırmacılık İlişkisinin 2005 MEB İlköğretim Programlarında Değerlendirilmesi

Necdet Aykaç · Özgür Ulubey

Muğla Üniversitesi

Özet

Bu araştırma, yapılandırmacı anlayışa göre hazırlanan, ilköğretim programları içerisinde yaratıcı dramanın bir yöntem olarak önemini, yapılandırmacı yaklaşım ile yaratıcı drama arasındaki ilişkiyi tartışmayı ve yapılandırmacı öğrenme sürecinin temeline oturtulan etkinlikler içerisinde yaratıcı drama yöntemine ne ölçüde yer verildiğini saptamayı amaçlamaktadır. Araştırmada, ilköğretimde yer alan yapılandırmacı anlayışa göre hazırlanan Hayat Bilgisi, Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler, Fen ve Teknoloji, Müzik ve Görsel Sanatlar ders, çalışma ve öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan etkinlikler içerisinde, yaratıcı drama yöntemine ne ölçüde yer verildiği araştırılmıştır. Araştırmada, ayrıca eğitim programlarında yaratıcı dramaya hangi kademelerde ne ölçüde yer verildiği, literatür taramasına dayalı olarak saptanmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucunda, yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına göre hazırlanan ve uygulamaya konan ilköğretim programıyla birlikte yaratıcı drama yöntemine daha fazla ağırlık verildiği görülmüştür.

Anahtar sözcükler: Eğitim programı, Yapılandırmacılık, Yaratıcı Drama.

Abstract

This study aims to investigate the importance of creative drama as a method in the primary school programs designed according to constructivist approach and discuss the relation between the constructivist approach and creative drama. Moreover, the study looks at the extent to which the creative drama is incorporated into the activities on which the learning process is based on. In the study, the activities included in the course books, work books and teacher's books of Life Sciences, Turkish Language, Mathematics, Social Sciences, Science and Technology and Music courses that were designed according to constructive approach used in primary education were examined in relation to creative drama This study is a descriptive study. In addition, the study is an attempt to find out, based on a literature review, the extent to which the creative drama is incorporated into educational programs of different grade levels. At the end of the study, it was found that the new primary school program designed and applied according to the constructivist approach reserves a greater place for the creative drama.

Keywords: Education Program, Constructivism, Creative Drama

· Bu makale aynı adla 13 Uluslararası Eğitimde Drama ve Tiyatro Kongresine bildiri olarak sunulmuştur.

· Yrd. Doç. Dr. Necdet Aykaç Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi. E-Posta: necdetaykac@hotmail.com

· Blm. Uzm. Araş. Gör. Özgür Ulubey Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi E-Posta: oulubey@mu.edu.tr

Giriş

Eğitim sürecindeki öğrenci odaklı yeni arayışlar çoklu zekâ, beyin temelli öğrenme, eleştirel düşünme, yapılandırmacı yaklaşım gibi anlayışların doğmasına olanak sağlama yanında, 2004 yılında ilköğretim programlarının hazırlanmasında yapılandırmacı yaklaşım, temel dayanaklardan biri olarak kabul görmüştür. Bireyin öğrenme sürecine etkin olarak katılarak eski öğrenmeleri üzerine yenilerini inşa etme sürecine dayanan yapılandırmacı yaklaşım, 2005 yılında uygulamaya geçen ilköğretim programında, hedef (kazanım), İçerik (Öğrenme alanı, temalar), Öğretme-öğrenme süreci (etkinlikler, etkin öğretim yöntemleri) ve Değerlendirme (alternatif ölçme araçları) olarak programın öğelerine yansıtılmaya çalışılmıştır. Programın en önemli dayanağı olan eğitim hedeflerinin gerçekleştirilmesinde ve eğitim durumlarının düzenlenmesinde öğretim yöntemlerinin önemli bir yeri vardır. Öğretme-öğrenme süreçlerinin etkili olabilmesi için sürece uygun yöntem ve tekniklerin seçilmesi gerekmektedir. Yeni MEB ilköğretim programı, öğrencilerin öğrenme sürecine katılmasına olanak sağlayacak etkinlikleri temel alarak hazırlanmıştır. Bu açıdan bakıldığında programın önemli bir ögesi olan öğrenme-öğretme sürecinin başarısı, etkinlikler hazırlanırken öğretmenin kendine sorduğu "Nasıl daha etkili bir öğrenme ortamı oluşturabilirim?" sorusuna verilen yanıtı içinde barındıran öğretim yöntemleriyle doğrudan bağlantılı görünmektedir. Bu yönüyle bakıldığında öğrenme-öğrenme sürecine öğrencinin katılmasına olanak sağlayan yaparak-yaşayarak öğrenmesini gerçekleştiren, öğrenci merkezli yöntem ve tekniklere yer verilmesi, yapılandırmacı bir öğrenmenin hayata geçirilmesinde büyük bir öneme sahiptir.

Yapılandırmacı yaklaşım, Piaget, Vygotsky, Gestalt, Dewey tarafından oluşturulmuş bir kuramdır. Pragmatik felsefeyi temele alan bu düşünürler, yaşamın sürekli değiştiğini, her durumda her şeyin yeniden yapılandırılması gerektiğini savunurlar. Onlara göre bireyler, her seferinde elde ettiği bilgiyi yeniden yapılandırılmalıdır (Sönmez, 2007, s. 145). Bu yönüyle bakıldığında, teknoloji ve bilimin hızlı gelişimi sonucunda bilginin artmasıyla var olan bilgiyi öğrencilerin kazanması oldukça zorlaşmıştır. Bu temel gerçek ışığında, bilgi aktarımına dayalı geleneksel eğitim sistemi tamamen yıkılmıştır. Öğrenmeyi öğreten, bilgiyi kendisi yapılandıran yapılandırmacı yaklaşım, oldukça önem kazanmıştır. Yapılandırmacı eğitimin en önemli özelliği, öğrenenin bilgiyi yapılandırmasına, yani oluşturmasına, yorumlamasına ve geliştirmesine imkân sağlamasıdır. Geleneksel yöntemlerde öğretmen, bilgiyi verebilir ya da öğrenenler bilgiyi kitaplardan veya başka kaynaklardan edinebilirler. Ancak bilgiyi algılamak, bilgiyi yapılandırmayla eş anlamlı değildir. Öğrenen, yeni bir bilgi ile karşılaştığında, dünyayı tanımlamak için önceden oluşturduğu kurallarını kullanır veya algıladığı bilgiyi açıklamak için yeni kurallar oluşturur (Brooks ve Brooks, 1993, s. 9).

Özellikle geleneksel sınıf ortamında öğrenme ezbere ve bilginin tekrarına dayanırken, yapılandırmacılıkta bilginin transferi yeniden yapılandırılması söz konusudur. Bilgiyi transfer edebilmek için yeni bir anlayışın olması gerekmektedir. Yani öğrenilmiş bilgiyi yeni bir duruma çevirebilme ve uygulama yapabilmek önemlidir (Demirel, 2003, s. 233).

Yapılandırmacılık, öğretimle ilgili bir kuram olmayıp, bilgi ve öğrenme ile ilgili bir kuramdır ve bu kuram, bilgiyi temelden kurmaya dayanır. Başlangıçta öğrenenlerin bilgiyi nasıl öğrendiklerini ilişkin bir kuram olarak gelişmiş ama zaman içinde öğrenenlerin bilgiyi nasıl yapılandırdıklarına ilişkin ilgi çekici bir kuram haline gelmiştir. Yapılandırmacı anlayışta öğrenme, mevcut durumdaki etkinliklerden oluşan ve yaşam boyu ilerleyen bir süreçtir. Yapılandırmacılara göre bilgi, yaşantılarını anlamlı hale getirmeye çalışan birey tarafından etkin olarak yapılandırılmaktadır. Bireyler birer boş varil değil, anlamları araştırarak etkin mekanizmalardır. Öğrenilen şeyler ne olursa olsun, yapılandırmacı süreç çalışmakta ve öğrenenler tatmin edici bir yapıya ulaşıncaya kadar aday tarafından zihinsel yapılar oluşturulmakta, anlamlandırılmaktadır (Yurdakul, 2005, s. 41). Yapılandırmacı yaklaşım, bilgiyi yapılandırmayla ilgili bir kuram olmasına rağmen öğrenme sürecindeki yapılanmayı da önemli oranda değiştirerek yıllardır tartışılan öğrenci merkezli eğitimin okullara yansımaya olanak tanımıştır. Yapılandırmacı öğrenim süreci, daha çok etkinlik ve aktivitelere dayalı olarak yapılandırılmış, öğrenme sürecinde aktif yöntem ve tekniklere yer verilmiştir. Yapılandırmacı yaklaşımda öne çıkan diğer önemli bir nokta da öğrenmenin olduğu sosyal ve toplumsal çevrenin öne çıkarılmasıdır.

Yapılandırmacı görüşe göre öğrenme, öğrencinin dünyadaki deneyimlerini, yorumlarına dayalı olarak bireysel ve sosyal olarak yapılandırmasıdır. Öğretim, bilginin yapılandırmasını kolaylaştırmak için deneyimlerden oluşmalıdır. Öğrencinin amacı, problemi çözmek ya da projeyi tamamlamak ve yorumlamaktır. Yapılandırmacılar bilgi ve gerçeğin insanın aklının dışında olmadığını ve insanın kendisi tarafından yapılandırıldığına inanırlar (Duman, 2004, s. 56). Bu anlamda yapılandırmacılıkta, bilgi ve çevre arasındaki etkileşime önem verilmiştir. Yapılandırmacı yaklaşımda öne çıkan diğer bir unsur ise ön bilgilerin öneminin vurgulanmasıdır. Yapılandırmacı öğrenme biçiminde öğrenme, belli bir aşamalılıkla oluşmakta, her öğrenilen bilgi bir öncekiyle ilişkili olarak öğrenilmekte ve önceki şemaya göre şekillenmektedir.

Yapılandırmacı yaklaşımda öğrenen, öğrenme-öğretme sürecinde etkin bir role sahiptir. Bu nedenle yapılandırmacı sınıf ortamı, bilgilerin aktarıldığı bir yer değil; öğrencinin etkin katılımını sağlandığı, sorgulama ve araştırmaların yapıldığı, problemlerin çözüldüğü yerdir. Sınıf içi etkinlikler, öğrencilere zengin öğrenme yaşantıları geçirmelerine olanak sağlayacak şekilde düzenlemektir (Demirel, 2003, s. 236).

Yapılandırmacı öğrenme, önceki öğrenmeler ile yeni öğrenmeler arasında bağ kurma ve her yeni bilgiyi önceki öğrenmelerle bütünleştirme sürecidir. Ancak bu süreç, sadece bilgilerin üst üste yığılması olarak algılanmamalıdır. Birey, bilgiyi gerçekten yapılandırmışsa kendi yorumunu yapacak ve bilgiyi temelden kuracaktır. Yapılandırmacılık, bilginin biriktirilmesi ve ezberlenmesi değil, düşünme ve analiz etme ile ilgili bir süreçtir. Bu süreçte, öğrencinin rolünün önemli oranda değişmesi yanında, öğretmen rolünde de önemli değişikliklere yol açmıştır. Öğretmen, öğrenme-öğretme sürecini etkili kılan tek unsur olmaktan çıkarılmış, öğrenme sürecini etkileyen faktörlerden yalnızca biri

olmuştur. Bu konumu ile öğretmen, öğrenme sürecine yön veren, çevreyi düzenleyen, uygun öğrenme ortamları ayarlayan bir rehber görevi üstlenmiştir.

Yapılandırmacı öğrenme sürecinde öğretmen, öğrenenlerin bireysel farklılıklarına uygun seçenekler sunar, yönergeler verir, her öğrenenin kendi kararını kendisinin oluşturmasına yardımcı olmaktadır. Öğretmenler, problemi öğrenenler için çözmek yerine öğrencinin çözümlemesi için ortam hazırlarlar. Öğretmen, bireye uygun etkinlikler yaratma, öğrenenlerin hem birbirleri ile hem de kendisi ile iletişim kurmalarını cesaretlendirme, işbirliğini teşvik etme, öğrenenlerin fikir ve sorularını açıkça ifade edecekleri ortamları oluşturma gibi rolleri yerine getirmek durumundadır. Öğretmen, düşündürücü sorular sorarak öğrenenleri araştırmaya ve problem çözmeye teşvik etmektedir. Yapılandırmacı öğretmen, kuzey yıldızı gibidir, öğrencinin nereye gideceğini söylemez fakat yolunu bulmasına yardımcı olmaktadır (Brooks ve Brooks, 1999, s. 21-23). Bu şekilde biçimlenen bir öğrenme sürecinde düşünen, araştıran, bilgiyi sorgulayan ve kendisi yapılandıran özgür bireyler yetişebilecektir. Yapılandırmacı bir eğitim programının uygulanmasında, öğretmenin rolü kadar uygulanan öğretim yöntem ve tekniklerinin de önemli rolü vardır. Yapılandırmacı yaklaşıma uygun olan problem çözme, örnek olay incelenmesi, yaratıcı drama, rol yapma, dramatizasyon, proje çalışması, beyin fırtınası ve altı şapkalı düşünme tekniği gibi öğrenciye, öğrenme sürecine aktif olarak katarak eski bilgileri üzerine yeni bilgilerin inşa etmelerine olanak sağlayan yöntem ve tekniklerdir. Bu yöntemler içerisinde yapılandırmacı yaklaşıma uygun öğrenme sürecini etkili kılacak yöntemlerden biride yaratıcı drama yöntemidir.

Yaratıcı drama, doğaçlama, rol oynama gibi tekniklerinden yararlanarak, bir grup çalışması içinde, bireylerin bir yaşantıyı, bir olayı, bir fikri kimi zaman bir soyut kavramı ya da davranışı, eski bilişsel örüntülerin yeniden düzenlenmesi yoluyla gözlem, deneyim, duygu ve yaşantılarının gözden geçirdiği “oyunsu” süreçlerde canlandırılması biçiminde ifade edilmektedir (San, 2002, s. 81). Bu tanımda da görüldüğü gibi yaratıcı drama eski deneyim ve tecrübeler üzerine, grup çalışması yoluyla etkileşim süreci içinde kendi yaşantıları içinde yeni öğrenmelerin inşa edildiği bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Bu biçimde ifade edilen bir yaratıcı drama süreci, yapılandırmacı yaklaşımda ifade edilen, geçmiş yaşantılar üzerine kendi tecrübeleri ışığında yenilerini inşa etme süreciyle özdeşleşmektedir.

Yaratıcı drama yöntemini kullanıldığı öğrenme ortamında, yaratıcı, üretken, yalnız, belli somut ürünler vererek değil, fikirde de üretken olabilen, yaratıcı kararlar verebilen, değişik olmaktan ve değişiklik yapmaktan korkmayan, çekinmeyen, dilini iyi kullanan, eleştirel ve yargılayıcı olabilen, doğmalara körü körüne bağlı kalmayan, doğmaları tabuları tartışabilen gençler yetiştirmek mümkün olabilmektedir (San, 2006, s. 119). Bu yöntemi etkili kılan diğer önemli bir unsur ise hem sınıf içinde öğrenci-öğretmen, öğrenci-öğrenci hem de öğrenci ile materyaller ve çevre arasında etkili bir iletişime olanak sağlamasıdır. Bu etkileşim süreci bireylere birbirleriyle deneyim ve tecrübeleri paylaşmalarına ve birlikte üretmelerine olanak sağlamaktadır.

Yaratıcı dramada, bireysel ve grupsal deneyimler boyunca çocuklar düşünme, hissetme ve deneyim içeren kendilerini anlama ve keşfetme becerilerini geliştirebilir. Yaratıcı drama, öğrenmenin etkisini artırdığı gibi bilgiyi akılda tutma ve öğrenmenin kalıcılığını da artırabilir. Buna ek olarak yaratıcı dramada, pantomim ya da oyun yoluyla çocuğun diğer kişilerle deneyim yaşamasına, problemlerle ve duygularıyla baş edebilmesine olanak sağlanabilir (Woods, 1960, s. 241-243).

Sınıfta yaratıcı dramanın kullanımı, öğrenci merkezli bir öğrenme sürecine olanak sağladığı için öğrencilerin farklı ve eleştirel düşünme, yaratıcılık, kavramsal düşünme ve yazılı-sözlü iletişim becerilerini geliştirir. Yaratıcı drama, özellikle sosyal kavramların öğretiminde kullanıldığında karşıdaki kişiyi anlama ve anlatma becerilerini oldukça üst düzeye çıkarabilir. Yaratıcı dramada, kullanılan teknikler ve uygulanan aktiviteler, öğrencilerin öğrenme sürecinden haz alma ve eğlenme duygularını arttırma yanında hayal güçlerini geliştirme konusunda da oldukça etkilidir. Yıllardır sınıfların çoğunda bilgiyi öğrenciye sağlarken öğretmen merkezli bir öğrenme süreci sürdürülmüştür. Öğretmenin, öğrencilere sorular sorarak, onların o sorulara cevap verdiği bir öğrenme sürecinde; öğrencilerin yaratıcı düşünceleri için çok az olanaklar vardır. Oysa yaratıcı dramanın kullanıldığı sınıflarda, öğrenciler sonuçtan çok sürece odaklandığı için daha etkili bir öğrenme ortamı oluşturulabilmektedir (Annarella, 1992, s. 1-5).

Öğretimde önemli olan, öğrenciyi edilgenlikten kurtararak bedenini ve duyu organlarını harekete geçirmektir. Yaratıcı drama öğrenme sürecinde öğrenciler, konuların öğrenilmesine etkin olarak katılarak kendi yaptıklarıyla öğrenirken, diğer yandan duyu organlarını harekete geçirerek olay ya da durumları yaşamaktadır (Üstündağ, 2004, s. 24). Bu yönüyle bakıldığında yaratıcı drama, yapılandırmacı yaklaşımın özüne oldukça uygun, öğrenciyi öğrenme sürecine katan, bilgiyi ön yaşantılarına dayalı olarak kendisinin yapılandığı bir süreci içermektedir. Yaratıcı dramanın diğer önemli bir yanı ise, öğrenim sürecine tüm duyuları katmasıdır. Bu şekliyle hem etkili bir öğrenmenin oluşmasına yol açmakta, hem de sözel, bedensel, müziksel ve görsel unsurları sürece katarak, çoklu zekâyâ uygun bir öğrenme ortamı oluşmasına olanak sağlamaktadır.

Yaratıcı drama yönteminin kendi içinde de kuralları ve yapılandırma süreci vardır. Olay, olgu, yaşantı ve bilgilerin yeniden yapılandırılmaya yönelik olan drama çalışmaları belirli bir aşamalılık takip edilerek planlanmakta ve uygulanmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde yapılandırmacı yaklaşım ile yaratıcı drama arasında oldukça benzerlikler bulunmakta ve bire bir örtüşmektedir.

Drama çalışmalarında, gurubun yapısı ve katılımcıların özellikleri de alınarak bir esneklik içinde izlenmesi gereken bir sıralama bulunmaktadır. Bu aşamalı sıralamada ısınma, canlandırma ve değerlendirme aşamaları bulunmaktadır (Adıgüzel, 2002). Hazırlık ısınma çalışmaları, daha çok bedenin harekete geçtiği içe dönük çalışmaların yapıldığı grup dinamiğinin oluşturulduğu bir aşamadır. Buradaki temel amaç, sonraki drama yaşantılarına ve süreçlerine katılımcının hazırlandığı aşamadır. Bu aşama, yapılandırmacı yaklaşımdaki ön bilgilerin oluşturulduğu aşamadır. Canlandırma

aşamasında, bir konunun süreç içinde biçimlenip ortaya çıktığı, belirlendirildiği, biçimlendirildiği rol oynama, doğaçlama gibi tekniklerin kullanıldığı bir süreçtir. Bu süreçte tüm yaşantılar, paylaşımlar ve gurup çalışmaları yoluyla biçimlenir. Bir sözcükten, bir fonograftan, bir edebi üründen (hikâye, masal, öykü, şiir vb.) yola çıkarak bireysel ya da gurupça oluşturulan ürünler canlandırılır. Bu aşamada, öğrencilere verilen yönergeler doğrultusunda öğrenme sürecine aktif olarak katılarak özgür bir şekilde, bilgiyi kendileri yapılandırılırlar. Bu yönüyle bakıldığında bu aşama, yapılandırmacı felsefenin öğrenme sürecine aktif olarak bilgiyi kendisinin yapılandığı bir süreci içermektedir. Değerlendirme aşaması ise, drama çalışmalarında elde edilen sonuçların tartışıldığı bir aşamadır. Bu aşamada dramanın doğasına yönelik yapılacak çalışmalar, görüş alışverişleri konuşarak olabileceği gibi rol içinde ya da dışında yazma, resim yapma ya da heykel oluşturma biçiminde de olabilir. Bu yönüyle bakıldığında, yaratıcı drama sürecinde kullanılan değerlendirme ölçütleri yalnız sonuca odaklanmayıp yapılandırmacı yaklaşımda olduğu gibi süreci de içine alan bir boyutta ele alınır.

Yaratıcı dramada, yaratıcılıkta olduğu gibi yeni fikirlerin keşfedilmesi, bu fikirlerin geliştirilmesi, aralarında yeni ilişkilerin kurulması ve bu fikirlerin, hislerin ifade edilmesi gibi bir takım süreçlerin yer aldığı görülebilir (Ömeroğlu, 2006, s. 142). Yapılandırmacı yaklaşıma uygun olarak hazırlandırıldığı belirtilen 2005 İlköğretim programında, yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme gibi beceriler öğrencilere kazandırılması amaçlanmıştır. Bu açıdan bakıldığında, yaratıcı drama yöntemi öğrencilerin, özgür ve yaratıcı düşüncelerine olanak sağlayan etkili yöntemlerden birisi olduğu açıkça görülebilir.

Yaratıcı drama sürecinde de birey yapılandırmacı yaklaşım da olduğu gibi kendi yaptığıyla öğrenir, duyu organları harekete geçer ve unutulmayacak yaşantılar kazanır. Yaratıcı drama, eğitim sürecinde oyunlarla geliştirilen bir etkinliktir; bu özelliği ile eğitim yaşamın bir parçası haline gelmektedir. (Üstündağ, 2004, s. 24-27). Bu yönüyle eğitimde yaparak ve yaşayarak öğrenmenin öğrencilerin başarısı ve bilginin kalıcılığı açısından oldukça önem taşıdığı göz önüne alındığında, yapılandırmacı bir programın başarıya ulaşmasında yaratıcı drama gibi yöntemlerin kullanılmasının oldukça önemli olduğu görülebilecektir. Ayrıca bireysel çalışmadan çok gurup çalışmalarına dayanan bu yöntem ile işbirliği ve karşılıklı etkileşime dayalı bir sürece olanak sağlanacağı için sosyal bir öğrenme ortamının oluşmasına katkı sağlayabilecektir. Çünkü yaratıcı dramada öğretmen ve öğrenciler tek bir çözümü olmayan hayali bir konu üzerinde işbirliği içinde çalışırlar. Bu yöntemin kullanıldığı bir sınıfta yapısal bir model ve dinamik bir öğrenme süreci mevcuttur (Morgan, Saxton, 1989, s. 1-3).

Bütün bu açılardan bakıldığında, yaratıcı drama yönteminin yapılandırmacı yaklaşıma oldukça uygun bir yöntem olduğu, bu yöntemin kullanıldığı sınıflarda öğrencilerin etkin bir katılımcı olarak bilgiyi özgün bir şekilde kendilerinin yapılandığı etkili bir yöntem olduğu söylenebilir. Yapılandırmacı öğrenme süreciyle yaratıcı drama yönteminin oldukça benzerlik gösterdiği aşağıdaki tabloda açıkça görmek mümkündür.

Tablo 1-*Yapılandırmacı Öğrenmenin ve Yaratıcı Dramanın Karşılaştırılması*

Yapılandırmacı Öğrenme	Yaratıcı Drama
Öğrenme, pasif bir alma süreci değil, aktif bir anlam oluşturma sürecidir.	Öğrenme sürecine öğrencinin aktif olarak katılma olarak sağlanır.
Öğrenme, eski bilgiler üzerine yeni bilgilerin inşa edilmesi sürecidir	Öğrenme, katılımcıların yaşantılarından yola çıkarak canlandırmalar yaparak oluşturduğu bir sürece dayanmaktadır.
Öğrenme, öğrencilerin, gerçek hayatta ilgili benzer nitelikteki problemleri çözmeyi temel aldığı için yaşantısaldır.	Öğrenme sosyal bir etkinliktir. Gerçek hayattan seçilen konu ve problemler grup çalışması içinde bireylerin etkileşimi ile yeniden oluşturulur.
Öğrenme, sosyal bir süreçtir.	Grup çalışmalarına dayanır.
Öğrenme, duygusaldır. Zihin ve duygu birbiriyle ilişkilidir.	Duyuşsal öğrenmelerin gerçekleşmesinde yaratıcı drama etkili bir yöntemdir.
Öğrenme, gelişimseldir ve bireylerin sosyal, fiziksel, duygusal ve zihinsel gelişimlerinden doğrudan etkilenir.	Öğrenme, bireyin gelişim süreci ile doğrudan ilgilidir.
Öğrenme, öğrenci merkezlidir; öğrencinin ilgi ve ihtiyaçları etrafında yoğunlaşır.	Öğrenme sürecinde oluşturulan öykü ve canlandırmalar, katılımcıların ilgi ve ihtiyaçların doğrultusunda şekillenir.
Öğretmen, öğrenme ortamını düzenleyen, öğrenmeyi kolaylaştıran bir rehber konumundadır.	Drama lideri, eğitmeni öğrenme sürecinde ortamı hazırlayan, yönergeler veren bir rehber konumundadır.
Öğrenme etkinlikler yoluyla gerçekleştirilir	Öğrenme katılımcıların grup ile oluşturulan aktivitelerini temele alır.
Öğrenme demokratik bir ortamda gerçekleşir.	Öğrenme sürecinde katılımcılar kendilerini özgür bir şekilde ifade edebilirler.
Öğrenme sürecinde öğrencilerin yaratıcılığını ve eleştirel düşüncesini geliştiren aktif yöntem ve tekniklere yer verilir.	Öğrenme sürecine aktif katılımı sağlayan etkili yöntemlerden biridir.
Alternatif ölçme teknikleri kullanılır ve değerlendirme sürecinde sonuç kadar sürece de odaklanılır.	Dramanın her aşamasında değerlendirme sürecine yer verilir. Öğrencinin kendisini değerlendirmesine yönelik farklı ölçme araçları kullanılır. (mektup, resim, afiş, slogan vb.)

Eğitimde Dramanın Tarihçesi ve Bazı Ülkelerdeki Görünümü

J.Jack Rousseau, Pestalozzi, John Dewey, Froebel ve Montessori gibi çağdaş eğitimcilerin vurguladığı, eğitimin demokratik bir ortamda çocuğun kendi katılımıyla ve yaşantılarıyla öğrenmenin başkalarının aktardığı ya da anlattıklarına göre daha etkili olacağı görüşü öğrenci bir merkezli bir eğitim anlayışının yerleşmesinde önemli etkileri olmuştur. Bu anlayışlar, öğrenme sürecinde öğrencinin katılımını teşvik eden drama gibi yöntemlerin eğitim sistemine yer almasına olanak sağlamıştır. Dramanın, Yunanca eylem, drama ise bir yaşam biçimidir. Reform hareketleri sonucunda eğitimde drama, Fransa'da başlamıştır. J.J. Rousseau, dramayı yaygınlaştırmak amacıyla açık hava festivalleri önermiş, katılımcı dramaya ağırlık vermiş ve oyunda gerçek duyguların yaşanması

gerektiğini savunmuştur. İngiltere’de endüstri devriminin sonrasında, eğitim sisteminde değişiklikler olmuştur. Çocuk merkezli eğitime doğru adımlar atılmış ve bu drama alanına da yansımıştır. 20. yüzyılda başında 1911’lerde sınıfta uygulanan ilk drama dersleri ile ilgili olarak, bir köy öğretmeni olan Harriet Finlay Johnson’un adı geçer. Bu ilk uygulama “make believe play” (öyleymiş gibi yapma) biçimindedir. 1960’larda Dorathy Heathcote’la drama asıl olması gereken biçimini bulmaya başladı. Heathcote, çocuklara, oyunları taklit etmek yerine bir olayda ya da çalışma biçiminde dramatik anı bulmalarını yardım etmeyi yeğliyordu. Heathcote, öğretmenin bir rehber ve kaynak kişi olarak öğrenciler ile birlikte çalışma yapmalarını doğru bulmaktaydı (San, 2006, s. 350-351).

Genellikle dramanın 1950’lerde başladığı düşünülmesine rağmen, dramanın eğitimde kullanılması Slade’nin 1954’deki çalışmalarına dayanmaktadır. Slade, çocuk dramasını ve yetişkin tiyatrosunu karşılaştırmıştır.

Tablo 2:

Drama ve Tiyatro Arasındaki İlişki

Drama	Tiyatro
Süreç	Ürün
Tamamı için yapılır	Birkaç kişi için yapılır
Öğrenci merkezlidir	Öğretmen ve yönetici merkezlidir
Dramatik	Statiktir
Kendi kendini izleme vardır.	Gösteri vardır
Katılımcıların tecrübeleri ile ilgilenir	Oyuncu-dinleyici arasındaki iletişimle
Yapılandırma için ihtiyaç duyulur	İçerik önemlidir
Anlıktır, doğaçlamalara dayanır.	Rol oynama ve provalar önemlidir (Fleming, 2003, s. 18).

Slade’nin çalışmaları, çocuğun yaratıcılığını ve öğretmenin daha az katılımını öne çıkarmıştır. Bu çalışmalar, sözel, bedensel ve hareket oyunları içermekteydi. Bu çalışmalar, çocukların dramatik oyunlardaki doğaçlamalarının değerini öne çıkarmıştır. Slade, çocuğun kendi katılımıyla, öğrenme ortamında bir “seyirci” değil, “aktif bir katılımcı” olduğunu ve bu nedenle öğrenme bakımından daha avantajlı bir konumda olduğunu belirtmiştir Way’ın yaklaşımı ise daha çok bireysel tecrübelerle odaklanmıştır. Balton ve Heathcote’un 1970’deki çalışmaları drama öğretiminde devrim olarak kabul edilmektedir. Onlar, çalışmalarında öğrencilerin nitelikli tecrübeleri, dramanın niteliğinde öğretmenin rolünü ve Dramanın öğrenme alanını belirlemişlerdir. Onların ilk çalışmaları, eğitim içindeki doğaçlama oyunları dışında, anlık roller üzerinde yoğunlaşmış; ancak metodolojilerini yıllar içinde geliştirmişlerdir (Fleming, 2003, s. 17).

Balton ve Heathcote, drama eğitimin gelişmesinde tiyatronun önemini vurgulamışlardır. Oyun içinde rol yapma ve hayal kurmanın birleşimi, çocuk öğrenmeleri ve çocuk gelişiminde önemli bir unsur olduğunu belirtmişlerdir. Bu hayali rol oyunları doğal olarak Dramanın gelişmesine yol açmıştır. Yapılandırma yaklaşımının önemli isimlerinden Waygotsky’e göre bir çocuk oyunda sembol değerlidir. Fakat o tecrübelerinin ışığında kendi isteklerinin farkına varır. Eğer bir çocuk kapasitesi ölçüsünde yeni

tecrübeler ve yaratıcılığa sahipse, o zaman çocuğun yeni içerik ve kavramları öğrenmesinde dramayı etkili bir yöntem olarak kullandığı söylenebilir (Toye, Prendiville, 2006, s. 9).

Gavin Balton ve Doraty Heathcote'ta öğrenci merkezli bir yöntem olan drama ile yalnız öğretmenin rolünün azalmadığı, aynı zamanda konunun öneminin de azaldığı ve kişisel gelişimin önem kazandığını vurgulamışlardır. Gurup aktiviteleri ve gurup içi etkileşimin önemini belirterek öğrenme tecrübeleri ışığında çocuğun birlikte paylaşımı ile daha yaratıcı ve eğitici bir süreç yaşanabileceğini belirtmişlerdir (Heathcote, 1991, s. 42). Yaratıcı drama, çok kısa sürede birçok ülkede eğitim sistemlerinde yer bulmuştur. Bugün yaratıcı drama hem bir disiplin hem yöntem hem de bir sanat alanı olarak farklı kademelerdeki programlarda işlevsel bir görev üstlenmiştir.

Yaratıcı drama, İngiltere'de okul öncesi eğitim programlarında başlamış ve ileri yaşlarda da herkesin de katılabileceği kurslarda bir öğretim yöntemi olarak oldukça yaygın hale gelmiştir. İlköğretimde, özellikle İngilizce derslerinde ve diğer derslerde bir öğretim yöntemi; orta öğretimde ayrı bir ders ve disiplin olarak, üniversitelerde seçmeli bir ders olarak yer almaktadır. Okul öncesinde eğitim veren kurumlara ve ilköğretime öğretmen yetiştiren fakülte ve yüksek okullarda ise yaratıcı drama zorunlu bir derstir (Ömeroğlu, 1991, s. 89).

Almanya'da bir eğitim-öğretim yöntemi olarak, okul öncesinden başlayarak özellikle Doğu'da son derece yaygın kullanımı olan drama; Batı'da canlandırıcı oyun adıyla Gymnasium'larda zorunlu ve seçimli dersler olarak okutulmaktadır. Öğretmen yetiştiren programlarda Doğu'da zorunlu bir derstir. Batı'da 2-4 yıllık tiyatro pedagojisi eğitimi vererek çeşitli branşlarda, ama özellikle öğretmenlikte kullanmak üzere tiyatro pedagoğu yetiştiren, yüksek öğrenim kurumlarına bağlı enstitüler bulunmaktadır (San, 1991, s. 263).

Eğitimde dramanın kullanılması Türkiye'de 1980'li yıllardan sonra eğitimde dramatisasyon, çağdaş yaklaşımlarla ve bilimsel olarak ele alınmaya başlanmıştır. İnci San ve Tamer Levent'in çalışmalarıyla eğitimde dramatisasyon olarak bilinen kavram geliştirilerek eğitim literatürüne "eğitimde yaratıcı drama" adıyla yerleştirilmeye çalışılmıştır. 1989 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalında yaratıcı drama, eğitsel drama, yaratıcı eğitsel drama adı altında dersler açılmıştır. Aynı yıllarda, Hacettepe ve Gazi Üniversitesi'nde lisans ve yüksek lisans dersleri açılmıştır. 1990 yılında Çağdaş Drama Derneği kurulmuş, dramanın yaygınlaşması için büyük çaba harcanmıştır. 1997 yılında okul öncesi ve sınıf öğretmenliği bölümlerinde drama zorunlu ders olarak yer almış, daha sonra diğer bölümlere yansımıştır (Adıgüzel, 2006, s. 218). Bugün yaratıcı drama Ankara ve Anadolu Üniversite'lerinde tezli ve tezsiz yüksek lisans programları ve farklı eğitim kademelerinde bir ders olarak okutulmakta ve farklı derslerde bir yöntem olarak kullanılmaya başlanmıştır. Özellikle ilköğretim programına yansıyan yapılandırmacı öğrenme yaklaşımdan sonra dramanın önemi daha da artmıştır.

Türkiye’de yaratıcı drama özellikle öğretmen yetiştirmede özel eğitim, rehberlik, psikodrama adıyla tıp alanında geniş ölçüde kullanılmaktadır. Türkiye’de, farklı eğitim kademelerinde bir disiplin olarak dramaya yer vermenin yanında derslerde de özellikle yapılandırmacı eğitim programına geçilmesiyle birlikte yöntem olarak birçok derste kullanılmaktadır.

Türkiyede Farklı Eğitim Programlarında Dramanın Yeri

Bugün drama okul öncesinden yüksek öğretime kadar birçok fakülte ve bölümde bir disiplin olarak yer almaktadır. Bugün ülkemizde çeşitli öğretim kademelerindeki yaratıcı dramanın yeri aşağıdaki tablolardaki gibidir:

Tablo 3:

Okul Öncesi Eğitim Programında Dramanın Yeri

Öğretim Kademesi	Dersin Adı	Desin Verildiği Sınıf ya da Bölüm	Haftalık Ders Saati	Ders Niteliği
Okul Öncesi (www.ooegm.meb.gov.tr)	Türkçe dil Etkinlikleri, oyun, müzik, serbest zaman etkinlikleri ve okuma yazmaya hazırlık çalışmalarında kullanılmaktadır	Her yaş düzeyinde okul öncesinde kazanımların tamamına yakınında drama yöntemi kullanılması önerilmiştir	Esnek bir program uygulanmaktadır. Saat, zaman ve yer grubun özelliğine göre değişmektedir	Tüm etkinlikler içerisinde geniş ölçüde kullanılmaktadır

Okul Öncesi eğitim kademesi, dramanın en yaygın kullanıldığı eğitim kademelerinden birisi olup, bu kademedeki etkinliklerin tamamına yakınında drama etkinliğinin önerildiği görülmüştür. Okul öncesinde dramanın yaygın olmasındaki en önemli unsurlardan biri yaratıcı dramanın içinde oynusu süreçlerin yer almasıdır. Bu kademedeki, çocukların oyun çağına olduğu göze alındığında yaratıcı drama, oyun, dramatisasyon ve rol oynama tekniklerine yer verilmesi bu dönemdeki çocukların özellikleri dikkate alındığında etkili bir öğrenme oluşması için oldukça yararlı olacaktır.

Tablo 4:

İlköğretim Programlarında Dramanın Yeri

Öğretim Kademesi	Dersin Adı	Desin Verildiği Sınıf ya da Bölüm	Haftalık Ders Saati	Ders Niteliği
İlköğretim	Sanat Etkinlikleri (Drama, Tiyatro, Halk Oyunları, Enstrüman, Resim, Fotoğrafçılık, Heykel vb.) (www.iogm.meb.gov.tr)	1. sınıf	1 saat	Seçmeli
		2. sınıf	1 saat	
		3. sınıf	1 saat	
		4. sınıf	2 saat	
		5. sınıf	2 saat	
		6. sınıf	2 saat	
		7. sınıf	2 saat	
		8. sınıf	2 saat	

İlköğretim programlarında sanat etkinlikleri içerisinde dramaya yer verilmesidir, ancak 1.,2.,3. sınıflarda birer saat 4.,5.,6.,7. sınıflarda iki saatlik drama dersinin yeterli olduğunu söylemek oldukça zordur. Çünkü ilköğretim kademesindeki çocuklar oyun çağına olup, somut öğrenme dönemini

yaşamaktadırlar. Soyut kavramları canlandırma ve yaşantılar yoluyla somut hale dönüştürmede de önemli olanaklar sunmaktadır. Diğer önemli bir unsurda, okul öncesinden hareketli bir ortamdan gelen öğrencilerin sınıfa ve sıralara mahkûm olmasını önleyecek en önemli yöntemlerden biri yaratıcı dramadır.

Tablo 5:

Orta Öğretimde Programlarında Dramanın Yeri

Öğretim Kademesi	Dersin Adı	Desin Verildiği Sınıf ya da Bölüm	Haftalık Ders Saati	Dersin Niteliği
Orta Öğretim (Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi)	Drama (w.w.w.ogm.meb.gov.tr)	Resim (9. Sınıf)	1 Saat	Alan Dersleri içinde yer alır.
	Drama	Müzik (9. Sınıf)	1 Saat	Alan Dersleri içinde yer alır.
Meslek Liseleri	Drama (http://ktogm.meb.gov.tr)	Çocuk Gelişimi (11. ve 12. sınıf)	2 saat	Dal Dersleri içinde yer alır
Anadolu Meslek Liseleri	Drama	Çocuk Gelişimi (11. ve 12. sınıf)	2 saat	Dal Dersleri içinde yer alır
Teknik Liseler	Drama	Çocuk Gelişimi (11. ve 12. sınıf)	2 saat	Dal Dersleri içinde yer alır
Anadolu Teknik Liseler	Drama	Çocuk Gelişimi (11. ve 12. sınıf)	2 saat	Dal Dersleri içinde yer alır

Orta öğretim programları, drama açısından oldukça kısırdır. Orta öğretimde yalnızca Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi resim ve müzik bölümlerinde birer saat, teknik ve meslek liselerinde 11 ve 12. sınıflarda 2'şer saat drama ders olarak yer almıştır. Genel lise ve diğer meslek liselerinde drama dersine yer verilmemesi, öğrencilerin kendilerini rahatça ifade edebilecekleri, özgürce öğrenebilecekleri etkili bir öğrenme alanından mahrum kalmalarına neden olacaktır.

Tablo 6:

Meslek Yüksek Okulu Programlarında Dramanın Yeri

Öğretim Kademesi	Dersin Adı	Desin Verildiği Sınıf ya da Bölüm	Haftalık Ders Saati	Dersin Niteliği
Meslek Yüksek Okulu	Eğitimde Drama (www.yok.gov.tr)	Çocuk Gelişimi	3 Saat	Zorunlu

Drama dersi Meslek Yüksek Okullarında yalnızca çocuk gelişimi bölümünde yer aldığı görülmektedir. Diğer bölümlere de drama dersinin yer alması öğrencilerinin gelişimi açısından olumlu olabilir.

Tablo 7:

Yüksek Öğretim Programlarında Dramanın Yeri

Öğretim Kademesi	Dersin Adı	Desin Verildiği Sınıf ya da Bölüm	Haftalık Ders Saati	Dersin Niteliği
	Drama (www.yok.gov.tr)	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	4 Saat	Genel Kültür
	Drama	Sınıf Öğretmenliği	4 Saat	Alan Eğitimi
	Drama	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	4 Saat	Alan Eğitimi

Yüksek Öğretim (Eğitim Fakültesi)	Tiyatro ve Drama Etkinlikleri	Türkçe Öğretmenliği	4 Saat	Genel Kültür
	Drama	İngilizce Öğretmenliği	4 Saat	Alan Eğitimi
	Drama	Okul Öncesi Öğretmenliği	4 Saat	Alan Eğitimi
	Drama	Üstün Zekâlılar Öğretmenliği	4 Saat	Alan Eğitimi
	Drama	İşitme Engelliler Öğretmenliği	4 Saat	Genel Kültür

Yüksek öğretim programlarında, Okul Öncesi ve Sınıf Öğretmenliği bölümlerinde ilk kez yer alan drama kısa zamanda yaygınlaşarak Beden Eğitimi, Türkçe, İngilizce, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümlerinde de yer almıştır. Bu, dramanın eğitim sisteminde yaygınlaşmasında önemli olacak bir gösterge olarak kabul edilebilir. Ancak öğretmen yetiştiren tüm fakültelerde ve bölümlerde dramaya yer verilmesi dramanın okullara ve sınıflara ulaşmasında önemli olanaklar sunabilecektir. Ayrıca dramanın iletişim, etkileşim, kendini rahatça ifade etme, anlama ve anlatma becerileri üzerinde olumlu etkileri dikkate alındığında hukuk, tıp, hemşirelik, basın-yayın, radyo ve televizyon vb. bölümlerde de yer verilmesi, düşünen, araştıran bireyler yetiştirilmesi anlamında önemli katkıları olacaktır.

Okul öncesinden yüksek öğretime kadar eğitim programları genel olarak ele alındığında Türkiye’de dramanın 1985 yılında işlevsellik kazandığı, gelinen noktanın oldukça önemli olduğu görülebilir. Ancak yapılandırmacı öğrenme yaklaşımının Türkiye’de eğitim programlarına yansımaları dikkate alındığında dramanın tüm eğitim kademelerinde yaygınlaşmasının önemi yadsınamaz.

Amac

Bu araştırma, yapılandırmacı anlayışa göre hazırlanan ilköğretim programları içerisinde, yaratıcı dramanın bir yöntem olarak öneminin ne olduğunu, yapılandırmacı yaklaşım ile yaratıcı drama arasındaki ilişkiyi tartışmayı ve öğrenme sürecinin temeline oturtulan etkinlikler içerisinde yaratıcı drama yöntemine ne ölçüde yer verildiğini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

Yöntem

Bu araştırma, ilköğretimde yer alan yapılandırmacı anlayışa göre hazırlanan Türkçe, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Matematik, Fen ve Teknoloji, Müzik, Görsel Sanatlar ders kitapları ve öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan etkinlikleri, yaratıcı drama yöntemi açısından incelemeye dayalı betimsel nitelikte bir çalışmadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada ilköğretim programları içerisinde yer alan program ve öğretmen kılavuzu olan dersler, ders ve araştırma kitapları, öğretmen kılavuz kitapları veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Etkinlikler içerisinde yaratıcı drama yöntemine hangi ölçüde yer verildiği incelenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, tablolarda frekans olarak verilmiş ve yorumlanmıştır. Ayrıca Türkiye’de eğitim programlarında dramaya hangi kademelerde ne oranda yer verildiği literatür taramasına dayalı olarak belirlenmiş ve tablolarda sunulmuştur.

Bulgular

İlköğretim programlarında yer verilen ve araştırma kapsamında yer alan derslerdeki öğretmen kılavuzları, ders kitapları ve araştırma kitaplarında yer alan etkinliklerin incelenmesi sonucunda aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo-8

Türkçe Ders Kitaplarında Önerilen Etkinliklerde Yaratıcı Dramaya Yer Verilme Durumu

TÜRKÇE	1	2	3	4	5	6	7	8
Drama	13	11	18	5	2	1	6	4
Rol oynama	1	3	2	-	-	-	-	-
Dramatizasyon	1	-	2	-	2	3	-	-
Oyun	-	2	-	-	2	-	-	-
TOPLAM	15	16	22	5	6	4	6	4

İlköğretim Türkçe kitaplarındaki etkinlikler incelendiğinde, diğer derslere oranla genel olarak drama çalışmalarına geniş yer verildiği görülmektedir. Drama etkinliklerinin yanı sıra, drammatizasyon ve rol oynama etkinliklerine de yer verilmiştir. Ancak Türkçede birçok konunun yaratıcı drama yöntemiyle işlenmeye uygun olduğu dikkate alındığında, dramayı yeterli oranda yer verildiğini söylemek oldukça güçtür. Dramanın anlama (dinleme-okuma) ve anlatma (konuşma-yazma) becerileri üzerindeki etkisi de düşünüldüğünde, Türkçe programlarında yaratıcı dramaya daha geniş oranda yer verilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Tablo-9

Matematik Ders Kitaplarında Önerilen Etkinliklerde Yaratıcı Dramaya Yer Verilme Durumu

MATEMATİK	1	2	3	4	5	6	7	8
Drama	-	-	1	1	-	-	1	-
Rol oynama	-	-	-	-	-	-	-	-
Dramatizasyon	-	-	-	3	-	-	-	-
Oyun	-	-	-	9	10	-	-	-
TOPLAM	0	0	1	13	10	0	1	0

Matematik ders kitaplarındaki etkinler incelendiğinde diğer derslerdeki etkinliklere oranla yaratıcı dramaya daha az yer verildiği görülmüştür. Özellikle 4. ve 5. sınıflarda, oyun etkinliklerine, grup çalışmasına, soru cevap, tartışma gibi yöntem ve tekniklere yer verilmesine karşın, dramaya yeterli oranda yer verilmediği söylenebilir. Matematik derslerinde dramanın kullanılması zor olduğu yönünde bir anlayış hâkim olmasına karşın, matematik programlarında yer alan birçok konunun işlenmesinde drama, etkili olabilecek bir yöntem olarak görülebilir. Bu açıdan değerlendirildiğinde yaratıcı drama yöntemi matematik derslerinde yeterli oranda yer verilmediği söylenebilir.

Tablo-10

Fen ve Teknoloji Ders Kitaplarında Önerilen Etkinliklerde Yaratıcı Dramaya Yer Verilme Durumu

FEN ve TEKNOLOJİ	4	5	6	7	8
Drama	6	7	5	8	2

Rol oynama	2	1	1	-	-
Dramatizasyon	-	3	1	2	-
Oyun	3	1	2	6	-
TOPLAM	11	12	9	16	2

Fen ve teknoloji ders kitaplarındaki etkinliklerde ısınma, canlandırma ve değerlendirme aşamalarındaki bütünlüğe dikkat edilmeden, yalnızca belli konuları canlandırılması şeklinde drama etkinliklerine yer verildiği görülmüştür. Bütün sınıflarda oldukça geniş ölçüde drama, rol oynama ve oyun etkinliklerine yer verilmesi yaratıcı drama açısından olumlu sayılabilecek bir gösterge olarak kabul edilebilir.

Tablo-11

Hayat Bilgisi Ders Kitaplarında Önerilen Etkinliklerde Yaratıcı Dramaya Yer Verilme Durumu

HAYAT BİLGİSİ	1	2	3
Drama	3	7	4
Rol oynama	-	-	8
Dramatizasyon	2	-	-
Oyun	1	2	3
TOPLAM	6	7	12

Tablo-12

Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Önerilen Etkinliklerde Yaratıcı Dramaya Yer Verilme Durumu

SOSYAL BİLGİLER	4	5	6	7
Drama	3	4	5	1
Rol oynama	-	-	-	1
Dramatizasyon	2	-	-	1
Oyun	-	-	-	-
TOPLAM	5	4	5	3

Sosyal bilgiler dersi, hayat bilgisi dersinin devamı niteliğinde bir ders olduğu için birlikte incelenerek yorumlanmıştır. Bu açıdan değerlendirildiğinde hayat bilgisi dersinde yaratıcı dramaya daha fazla yer verildiği görülmektedir. Ancak her iki dersin toplumsal özelliği ve yaşantıya dayalı özelliği dikkate alındığında yaratıcı drama yöntemine yeterli oranda yer verildiğini söylemek oldukça güçtür. Çünkü hem hayat bilgisi hem de sosyal bilgiler dersindeki birçok konu çocuğun yaşadığı çevre ve bu çevreye ait olgu ve olaylarla ilgili olduğu için bu yaşantıları yaratıcı drama yöntemi ile sınıfa getirmek öğrencinin öğrenmesi anlamında oldukça etkili olabilecektir. Etkinliklerde göze çarpan ilginç bir nokta özellikle sosyal bilgiler etkinliklerinde yaratıcı drama yöntemi belirtilmesine rağmen öğrencilerin gruplara ayrılarak tartışma yaratılması ya da ağaç ve yaprak koleksiyonu yaptırma gibi etkinlikler önerilmiştir. Bu etkinlikler yaratıcı drama yöntemiyle uyuşmamaktadır. Bu anlamda yaratıcı drama yöntemini etkinliklerde yanlış kullanıldığı görülmektedir.

Tablo-13

Görsel Sanatlar (Resim) Ders Kitaplarında Önerilen Etkinliklerde Yaratıcı Dramaya Yer Verilme Durumu

GÖRSEL SANATLAR	1	2	3	4	5	6	7	8
Drama	3	2	-	3	2	-	-	1
Rol oynama	-	-	-	-	-	-	-	-
Dramatizasyon	-	-	3	-	-	-	1	-
Oyun	-	-	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	3	2	3	3	2	0	1	1

Görsel sanatlar derslerinde sayıca az olmasına rağmen drama yöntemine yer verilmesi, dramanın estetik ve sanatsal boyutu dikkate alındığında etkili bir öğrenme süreci için önemli bir gösterge sayılabilir.

Tablo-14

Müzik Ders Kitaplarında Önerilen Etkinliklerde Yaratıcı Dramaya Yer Verilme Durumu

Müzik	1	2	3	4	5	6	7	8
Drama	8	6	-	1	1	1	1	2
Rol oynama	1	-	-	-	-	-	1	1
Dramatizasyon	-	1	4	-	-	2	-	1
Oyun	-	-	-	-	-	2	-	-
TOPLAM	9	7	4	1	1	5	3	4

Müzik etkinliklerinde 1., 2. sınıflarda oldukça yüksek oranlarda, diğer sınıflarda ise birer etkinlikle drama yöntemine, drama tekniklerinden olan rol oynama, dramatizasyon ve oyun etkinliklerine yer verilmesi, etkili bir öğrenme süreci açısından önemlidir. Ayrıca görsel sanatlarda olduğu gibi sanatsal bir içerik taşıyan müzik dersi için sanatsal ve estetik içeriği bünyesinde barındıran yaratıcı drama yöntemi önemli katkılar sunabilecektir. Çünkü yaratıcı dramada müzik, resim, heykel gibi sanatsal öğelere oldukça geniş yer verilmektedir.

Sonuçlar

Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, 2005 yılında ilköğretimde uygulamaya geçen yapılandırmacı yaklaşımla birlikte eğitim sisteminin genelinde önemli sayılabilecek değişiklikler yapıldığı söylenebilir. Bu değişiklikler eğitim programının tüm öğelerine yansıdığı gibi öğrenme-öğretme sürecinde de önemli değişikliklere neden olmuştur. Yapılandırmacı yaklaşımın uygulamaya geçmesiyle birlikte uzun süredir tartışılan öğretmen merkezli bir eğitim sürecinden, öğrenci merkezli bir öğrenme sürecine geçişte önemli adımlar atıldığı söylenebilir. Yapılandırmacı yaklaşımın öğrenme sürecine getirdiği en önemli katkılardan biri de öğrencilerin öğrenme sürecine aktif katılımını sağlayan etkinlik temelli bir yapılanmayı getirmiş olmasıdır. Çünkü etkinlik kavramı öğretmenin tek taraflı anlatımından çok öğrencinin katılımıyla demokratik bir ortamda geçmiş yaşantılar üzerine yeni bilgiler inşa etmeyi ifade etmektedir. Etkinlik kavramı içi boş bir kavram olmaktan öte bünyesinde birçok yöntem ve tekniği barındıran aktiviteleri içermektedir. Bu açıdan bakıldığında yapılandırmacı yaklaşıma en uygun yöntem ve teknikler problem çözme, araştırma inceleme, gezi gözlem, yaratıcı drama gibi öğrenciyi aktif kılan yöntem ve teknikler olduğu söylenebilir. Bu yöntemler içerisinde özellikle yaratıcı drama, öğrenciyi öğrenme sürecine katma,

bilgiyi kendisinin yapılandırmasına olanak sağlama ve oyunsu süreçlerde öğrencilere mutlu bir ortam yaratarak etkili öğrenmeler gerçekleştirebilecek bir yöntem özelliği taşımaktadır. Bu çalışma ile yaratıcı drama ile yapılandırmacı öğrenme arasında önemli ölçüde benzerlikler olduğu görülmüştür. Bu benzerlikler daha çok öğrenmenin geçmiş yaşantılara dayanması, öğrenci katılımına önem vermesi, etkinlik temelli olması, süreç temelli bir değerlendirmeyi içermesi ve öğretmenin rehber olması yönlerinden benzerlikler gösterdiği görülmüştür. Buradan hareketle, yaratıcı drama yönteminin yapılandırmacı öğrenme için vazgeçilmez yöntemlerden biri olduğu söylenebilir.

Yaratıcı drama, çağdaş eğitim düşünürlerinin yaparak-yaşayarak eğitimin önemini vurgulamaları ve öğrenci merkezli bir eğitim anlayışını ortaya koymalarına paralel olarak, 1900'lerden itibaren özellikle İngiltere, Fransa, Almanya gibi ülkelerde dramatisasyon ve tiyatro üzerine inşa edilmiştir. Yaratıcı drama, Slade, Heathcote, Way gibi teorisyenlerin katkılarıyla dünya ölçeğinde hızla gelişmiştir. Türkiye'de, 1985'lerde San ve Levent'in katkılarıyla tartışılmaya başlayan yaratıcı drama kavramı, dramatisasyondan ayrılarak yeni bir alan oluşmasına katkıda bulunmuştur. Yaratıcı drama, Türkiye'de çok hızlı bir gelişim göstererek kısa sürede 1990'larda kurulan Çağdaş Drama Derneğinin katkılarıyla birçok lider yetiştirmiş, kurslar ve atölyeler düzenleyerek başta öğretmenler olmak üzere birçok farklı meslek gurubundan insanların dramayla buluşmalarına olanak sağlamıştır. Bu gelişim MEB ve üniversitelere yansiyarak farklı eğitim kademelerinde yaratıcı dramanın bir ders olarak yer almasına olanak sağlamıştır. Bugün eğitim programları incelendiğinde okul öncesinden başlayarak yüksek öğretime kadar birçok eğitim kademesinde yaratıcı dramanın bir disiplin olarak yer aldığı görülmektedir.

Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımını temel alarak 2005 yılında ilköğretim programlarına hazırlanıp uygulamaya konmasıyla birlikte ilköğretiminde yer alan dersler içerisinde yaratıcı drama gibi yöntemlere ağırlık verilmeye başlanmıştır. İlköğretimdeki dersler içerisinde, özellikle Türkçe, Fen ve Teknoloji ders kitaplarındaki etkinlikler içerisinde yaratıcı drama yönteminin daha geniş yer aldığı, matematik ders kitaplarında ise daha az yer verildiği görülmüştür. İlköğretim programları içerisinde Müzik ve Resim gibi sanatsal içerikli derslerde de yaratıcı drama yöntemine yer verilmesi önemli bir göstergedir. Ancak yapılan incelemelerde dersler ile ilgili önerilen etkinliklerde yaratıcı dramaya belirli göndermeler yapıldığı ancak yöntemin bir bütünsellik içinde kullanılmadığı, daha çok bir metnin canlandırılması (dramatisasyon) tiyatro gösterisi hazırlama, öğrencilerden konuşma yapmalarını isteme gibi aktivitelere yer verildiği görülmüştür. Drama etkinlikleri içerisinde rol oynama tekniğine yer verilerek, yalnızca canlandırmalar yapıldığı ya da dramanın ısınma aşamasında kullanılan oyunlara yer verildiği görülmesine karşın, ısınma, canlandırma ve değerlendirme aşamasından oluşan yaratıcı drama yönteminin bir bütünlük içerisinde kullanılmadığı görülmüştür. Ayrıca bazı etkinlikler içerisinde yaratıcı drama yönteminin yanlış kullanıldığı soru-cevap, tartışma ya da araştırma inceleme aktivitelerinin drama ile ilişkilendirildiği saptanmıştır. Bu durum eğitim

programlarını hazırlayanların drama ile ilgili olarak yeterli donanıma sahip olmadıklarının bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Sonuç olarak, yaratıcı drama yöntemine ilköğretimde yer alan farklı derslerde yer verilmesi, bu yöntemin öneminin anlaşıldığı, ancak gerek etkinlikleri hazırlayanların gerekse uygulayan öğretmenlerin bu konuda yeterli donanıma sahip olmamasından kaynaklı olarak eğitim programlarında istenilen ölçüde drama etkinliklerine yer verilmediği, öğrenme sürecine yeterli oranda yansımadağı söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında yapılandırmacı öğrenme anlayışının hayata geçmesinde oldukça önemli bir yöntem olan yaratıcı dramadan yeterince yararlanılmadığı söylenebilir.

Öneriler

1. İlköğretim programındaki etkinlikler yeniden gözden geçirilerek yaratıcı drama gibi öğrenciyi öğrenme sürecine aktif olarak katan yöntemlere daha fazla yer verilmelidir.
2. Eğitim fakültelerinde yer alan öğretmenlik bölümlerinin tamamında yaratıcı drama bir disiplin olarak yer almalıdır.
3. Okullarda görev yapan öğretmenlerin yaratıcı dramayı etkili bir şekilde kullanabilmeleri için yaratıcı drama konusunda hizmet içi eğitim faaliyetleri düzenlenmelidir.
4. Eğitim fakültelerinde yaratıcı drama öğretmenliği adı altında bir bölüm açılarak bu alanla ilgili öğretmen yetiştirilmeli ve eğitim kademelerinde ilk ve orta öğretim kurumlarında görevlendirilmelidir.
5. Ders kitaplarında etkinlikler hazırlanırken yaratıcı drama alanındaki uzman kişilerden yararlanılmalıdır.

Kaynaklar

- Adıgüzel, H. Ö. (2002). *Eğitimde Yaratıcı Dramanın Özellikleri ve Aşamaları* 11. Eğitim Bilimleri Kongresi. KKTC, 23.26 Ekim 2002. Lefkoşa.
- Adıgüzel, H. Ö. (2006). Eğitimde Yeni Bir Yöntem ve Disiplin: Yaratıcı Drama, Adıgüzel, H. Ö. (Ed.) *Yaratıcı Drama* (ss. 203-222). Ankara, Naturel Kitap Yayın Dağıtım.
- Annerella, Loria A. (1992). *Creative Drama in The Classroom*. U.S Department of Education, Educational Resources Information Center (Eric). (1-22)
- Brooks G., M. G. Brooks. (1993). *The Case for Constructivist Classrooms*, Virginia, ASCD Alexandria.
- Brooks G., M G. Books. (1999) *The Courage ta be Constructivist*. Educational Leadership, November, (18-24).
- Duman, B. (2004). *Öğrenme-Öğretme Kuramları ve Süreç Temelli Öğretim*, Ankara, Anı Yayıncılık.
- Fleming, M. (2003). *Starting Drama Teaching*. David Fulton Publishers. New York, Madison Avenue.

- Heathcote, D. (1991). *Collected Writings on Education And Drama* London, Northwestern University Press.
- Demirel, M. (2003), *Davranışçılıktan Yapılandırmacılığa: Eğitimde Yeni Bir Paradigma*. İnternette 04.03.2006'te alınmıştır. <http://www.gazete.hacettepe.edu.tr/egitim.html>
- Morgan, N. Saxton, J. (1989). *Teaching Drama British*, Satanley Thomas Publisher Ltd. Ellenborough House.
- Ömeroğlu, E. (1991). *Yaratıcı Drama Eğitimin İngiltere'de Okul Öncesi Eğitimde Kullanılmasıyla İlgili Bir İnceleme*, Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yay., Semineri 7. Ankara: Ya-Pa Yayınları.
- San, İ. (1991). Eğitim-Öğretimde Yaşayarak Öğrenme Yöntemi ve Estetik Süreç Olarak Yaratıcı Drama, Fındıkçı, İ. (Ed.) *Eğitimde Nitelik Geliştirme (261-265)*. Ankara: Kültür Koleji Yayınları.
- San, İ. (2002). Yaratıcı Drama-Eğitsel Boyutları. Adıgüzel, H. Ö. (Ed.). *Yaratıcı Drama 1985-1995 Yazılar* (81-88). Ankara: Naturel Kitap Yayın Dağıtım.
- Ömeroğlu, E. (2006). Yaratıcı Drama Eğitiminin İngiltere'de Okul Öncesi Eğitiminde Kullanılmasıyla İlgili Bir İnceleme, H. Ö. (Ed.) *Yaratıcı Drama* (ss. 142-153). Ankara: Naturel Kitap Yayın Dağıtım.
- San, İ. (2006). Yaratıcı Dramanın Eğitsel Boyutları, Adıgüzel, H. Ö. (Ed.) *Yaratıcı Drama* (ss. 113-120). Ankara: Naturel Kitap Yayın Dağıtım.
- San, İ. (2006). Yaratıcılığı Geliştiren Bir Yöntem ve Yaratıcı Bireyi Yetiştiren Bir Disiplin: Eğitsel Yaratıcı Drama, Adıgüzel, H. Ö. (Ed.) *Yaratıcı Drama* (ss. 342-363). Ankara: Naturel Kitap Yayın Dağıtım.
- Sönmez, V. (2007). *Öğretim ilke ve Yöntemleri*. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Toye, N., Prendivile, F. (2006). *Drama and Traditional Story For The Early Years*. London and New York, Routredge Falmer.
- Üstündağ, T. (2004). *Yaratıcı Drama Öğretmenin Günlüğü*. Ankara, Pegama Yayıncılık.
- Woods, Margeret, S. (1960). *Learning Through Creative Dramatics*. Vol. 18. 19-23, 32 October. 2008. EBSCO.
- Yurdakul, B. (2005). Yapılandırmacılık, Demirel Ö. (Ed.). *Eğitimde Yeni Yönelimler* (ss. 39-65). Ankara: Pegama Yayıncılık.
- <http://oogm.meb.gov.tr/12program.asp> 27 Ekim 2008 tarihinde internette alınmıştır.
- http://ttkb.meb.gov.tr/ogretmen/modules.php?name=Downloads&d_op=viewdownload&cid=72 27 Ekim 2008 tarihinde internette alınmıştır.
- <http://ogm.meb.gov.tr/> 27 Ekim 2008 tarihinde internette alınmıştır.
- http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/programlar_icerikler.htm 27 Ekim 2008 tarihinde internette alınmıştır.
- <http://www.yok.gov.tr/egitim/myo/egitim.htm> 27 Ekim 2008 tarihinde internette alınmıştır.
- <http://ktogm.meb.gov.tr> 27 Ekim 2008 tarihinde internette alınmıştır.

Summary

Evaluation of The Relation Between The Creative Drama and Constructivism in 2005 Primary School Programs

Necdet Aykaç · Özgür Ulubey

Muğla Üniversitesi

Introduction

In educational process, emergence of new student-centered approaches such as multiple intelligences, brain-based learning and critical thinking led to adaptation of the constructivist approach as basis for the development of new primary school programs in 2004. The constructivist approach relies on creating suitable settings and opportunities for students to integrate new information with their schemata. This approach entails a student-centered learning environment where students are active. In this respect, it seems to be necessary to incorporate student-centered methods and techniques that enable students to actively participate and to learn by doing into educational processes for the success of the constructivist approach. One of the methods that complies with the constructivist approach and that can render the learning process more effective is creative drama. Creative drama is defined as a process through which students can build on their former experience and knowledge through interaction with their peers. Hence, creative drama seems to be in a great compliance with the constructivist approach and in the classroom where this method is used students can be claimed to originally construct the information on their own as active participants. This study aims to determine the place of creative drama as a discipline at different levels of educational process in Turkey and seeks an answer to the question of to what extent the creative drama as a method is used in the courses given at primary school level.

Purpose

The study aims to investigate the importance attached to creative drama in primary school programs designed according to the constructivist approach. Moreover, the study discusses the relationship

· Bu makale aynı adla 13 Uluslararası Eğitimde Drama ve Tiyatro Kongresine bildiri olarak sunulmuştur.

· Yrd. Doç. Dr. Necdet Aykaç Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi. E-Posta: necdetaykac@hotmail.com

· · Blm. Uzm. Araş. Gör. Özgür Ulubey Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi E-Posta: oulubey@mu.edu.tr

between the constructivist approach and creative drama and looks at the extent to which creative drama is included in the activities laying the basis of the learning process.

Methodology

The present study is a descriptive study aiming to evaluate the primary school Turkish, Life Sciences, Science and Technology, Mathematics, Social Sciences, Music, Visual Arts course books developed according to the constructivist approach in terms of creative drama.

Data Collection Tools

The present study employs course books, workbooks and teacher's books of the above mentioned courses as data collection tools.

Results and Suggestions

When the study findings are generally evaluated, it seems to be clear that important changes have taken place throughout the education system since the incorporation of constructivist approach into school programs in 2005. These differences have found reflections in educational programs and led to important changes in all the elements of learning teaching process as well. The present study found that there are important similarities between the constructivist approach and creative drama. These are similarities mostly related to learning based on former experiences, paying attention to student participation, being task-based, process-based evaluation, and teacher's being a guide. Hence, it seems to be possible to claim that creative drama is an indispensable part of the constructivist approach.

Creative drama has displayed a rapid development since 1985 and managed to enter into the curriculums of primary, secondary, and tertiary level educational institutions in the form of specific courses. When the educational programs are evaluated today, it is seen that at every level of educational process, creative drama finds a place for itself.

With the implementation of educational programs based on the constructivist approach in primary schools in 2005, creative drama has been able to occupy more place in the course given in primary education. Among the courses given in primary level, particularly Turkish, Science and Technology course books reserve more place for creative drama but Mathematics course books attach less importance to creative drama. Incorporating creative drama into art courses such as Music and Painting is also a good indicator of the importance attached to creative drama. Though the activities presented in the course books display some elements of creative drama, the method of creative drama is not used in unity. In light of the findings, for a more effective implementation of creative drama, following suggestions can be made.

More place should be reserved for methods like creative drama that allow students to effectively participate in learning process after the activities included in primary school course books are revised. The teachers should be provided with opportunities to get involved in in-service trainings about the

use of creative drama, expert opinions should be sought while designing activities, and creative drama should be given as a specific course in all the curriculums of the faculties of education.